

Aid or Trade? Nebo: Aid for Trade?

Text: Alexandra Mostýn • Foto: Ivan Poltavec

Do jaké míry je efektivní česká ekonomická diplomacie v současné době globální recese? Do jaké míry vstupují neekonomické zájmy České republiky do konfliktu s těmi obchodními? A jak by našemu vývozu napomohly aktivity v oblasti rozvojové spolupráce? To byla hlavní témata, o nichž se při Kulatém stole Exportéra diskutovalo dne 9. dubna na Vysoké škole ekonomické v Praze.

Účastníci debaty se shodli v tom, že efektivnost nastavení ekonomické diplomacie a účelnost podpory exportu se projevují zejména v krizových časech.

»Debaty o této efektivnosti probíhá všude ve světě. Je tedy zřejmé, že ani my se nevyhneme konečně změně přístupu. Stát má více pomáhat těm, kteří si ho platí svými daněmi. Předpokladem je ale sladění chápání definice efektivnosti

ze strany MPO, CzechTrade, MZV a dalších ministerstev. Efektivnost ekonomické diplomacie přitom úzce souvisí s proexportní politikou, která je sice vhodně nastavena, ale měla by se vyhodnotit a doplnit novými nápady,« uvedl Martin Tlapa, náměstek ministra obchodu a průmyslu ČR.

Podle něho v době globální ekonomiky mít obchodně-ekonomické úseky pouze v rámci zastupitelských úřadů ČR je přežitek a od tohoto systému by se mělo upustit.

»Bylo by vhodné nastavit maticové řízení, kdy by se propojily činnosti ředitelů CzechTrade, CzechInvest, obchodních radů a podpoře exportu a investic by se věnovala celá ambasáda. Velvyslanec by jistě měl být u velkých zakázek,« navrhuje Martin Tlapa.

Takový přístup podporuje i náměstkyně ministra zahraničních věcí ČR Helena Bambašová:

»Podpora ekonomických zájmů je práce pro celou ambasádu«. Podle ní by stát měl pracovat na tom, aby ekonomičtí diplomaté a ambasády pomáhali exportérům a podpora by byla propojena. Podstatné to je i z toho důvodu, že stát má světě poměrně hodně zástupců. Jak také poznamenala, zejména v této době do popředí vystupuje role takových institucí jako jsou ČEB a EGAP.

Na čem se diskutující také shodli, je důležitost fungování Rady pro obchod a investice. Nyní je to nejen informační kanál mezi podnikatelskou sférou a ministerstvy, zejména MPO a MZV, nýbrž i poradní orgán, který přichází s řadou aktivit.

»Informační kanály mezi státní a podnikatelskou sférou nebyly vždy dobře nastaveny. A přestože existovaly vazby s profesními svazy, založení Rady byl krokem kupředu. Doporučila

Účastníci debaty

Martin Tlapa – náměstek ministra průmyslu a obchodu ČR (foto - str. 18 dole)

Helena Bambasová – náměstkyně ministra zahraničních věcí ČR (foto - str. 17)

Jiří F. Grund – prezident Asociace exportérů (foto - str. 18 vpravo nahoře)

Stanislav Kázecký – viceprezident Svazu průmyslu a dopravy ČR (foto - str. 17 vpravo dole)

Miroslav Kos – generální ředitel společnosti Hydroprojekt CZ (foto - str. 16)

Šimon Pánek – zakladatel a ředitel organizace společnosti Člověk v tísni (foto - str. 17 vlevo dole)

například sestavení seznamu prioritních zemí, v nichž potřebují naši vývozci výraznou pomoc,« uvedla Helena Bambasová.

Nejde ale jen o export. »Co se podceňuje, je podpora akvizic našich firem v zahraničí. To by se mělo intenzivněji rozvíjet,« poznamenal další účastník debaty, Miroslav Kos, generální ředitel společnosti Hydroprojekt CZ. K tomuto názoru se připojil i Jiří F. Grund, prezident Asociace exportérů a šéf stejnojmenné firmy Grund: »Akvizice je jeden ze způsobů překonání dopadů krize. Bylo by však naivní se domnívat, že to je krátkodobá záležitost.«

JIŽ ZMÍNĚNÝM TÉMATEM DISKUSE byl vztah neekonomických a ekonomických zájmů České republiky. Tedy spíše neekonomických zájmů a zájmů exportérů. »Konflikt hodnot a zájmů bývá začasť umělý. Není pravda, že zahraničně-politické priority, podpora lidských práv a dobrého vládnutí ve světě je v rozporu s ekonomickými zájmy této země,« uvedla Helena Bambasová.

Příkladem je podle náměstkyně Bělorusko, kde se nehledě na podporu demokratických procesů ČR zvýšil v loňském roce náš vývoz o osmáct procent. »Nemáme přitom informace, že by českým firmám bránily naše zahraničně-politické priority v jejich činnosti na běloruském trhu. Snažíme se podporovat obojí,« poznamenala Helena Bambasová.

Také Šimon Pánek, zakladatel a ředitel v řadě zemí světa aktivní organizace společnosti Člověk v tísni, nevidí v drtivé většině případů kolizi mezi politickými postoji ČR a byznysem.

»Neznám příklad, kdy by politická pozice poškodila byznys. Všeobecně je to klíšé. Podívejme se na čilý obchod Spojených států s Čínou. USA jsou přitom nejpřísnějším kritikem situace lidských práv v této zemi. Samozřejmě, že ČR není USA,« poznamenal Šimon Pánek.

Na jeho slova odmítavě zareagoval Stanislav Kázecký, viceprezident Svazu průmyslu a dopravy ČR a uvedl několik příkladů. Jedním z nich byla výstavba elektrárny Šen-Tou v Číně, kde kvůli postoji české politické reprezentace a kritice lidských práv došlo svého času k pozastavení procesu zapojení českých firem do projektu výstavby elektrárny. Přitom v té době USA udělily Číně doložku nejvyšších výhod.

Uvedl i příklad Íránu a zastavení projektu, na kterém se měla podílet česká firma. »Výrobky, konkrétně ventilátory, tam nakonec dodala čínská firma, která je začala vyrábět na základě americké licence,« poukázal Stanislav Kázecký právě na kolizi neekonomických a obchodních zájmů.

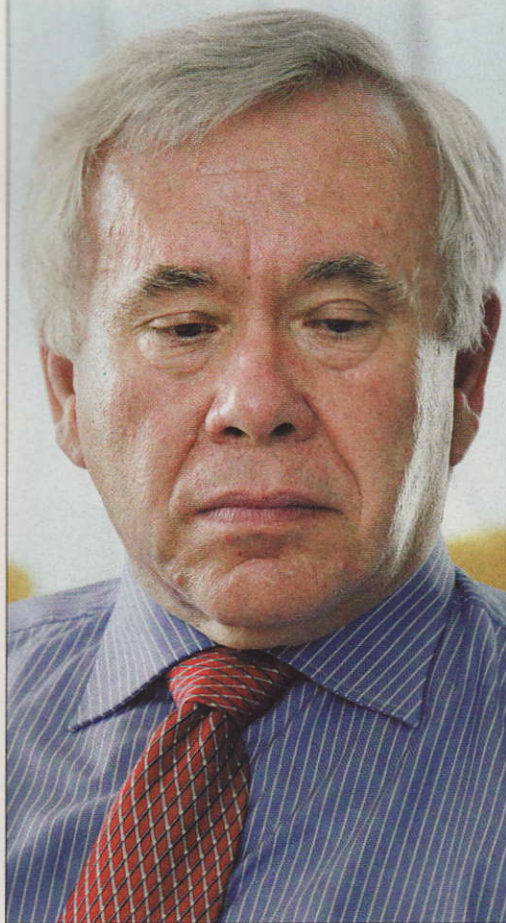
Náměstkyně Bambasová však v této souvislosti poukázala na to, že politické postoje ČR mohou být někdy zahraničními podnikateli použity k tomu, aby si vyjednali výhodnější podmínky a cenu.

DEBATOU SE TÁHLA jako červená nit tematika vztahu rozvojové pomoci a obchodu. Aid or trade? Nebo spíše Aid for Trade? »Český přístup se pohybuje mezi krajními póly. Jeden z nich vychází z toho, že jde o převlečený byznys. Zaz-

KULATÝ STŮL EXPORTÉRA

kracie se země obrací k byznysu a k podpoře čistého exportu,« poznamenal Miroslav Kos.

Na tento aspekt upozornil i Šimon Pánek v souvislosti s tím, že podle kritérií OECD nemůžeme započítat do rozvojové pomoci vývoz výrobků, který je přetřeno nálepkou rozvojové pomoci.

»V těchto případech jde nezdárka o export výrobků, které by se bez státních subvencí neprodaly. Rozvojová pomoc by měla být tažena potřebami té dané rozvojové země, nikoliv zájmy dárce. Přitom tato pomoc je zaměřena většinou buď infrastrukturně, technicky nebo sociálně. Podpora demokracie se teprve v posledních letech propracovává do mašinérie rozvojové pomoci,« uvedl Šimon Pánek.

Současně neodmítnul striktně fakt, že rozvojová pomoc by mohla ve druhé fázi sloužit i ekonomickým zájmům země.

Podle něho české firmy nedostatečně využívají možnosti zapojení zejména do projektů Evropského rozvojového fondu. »Například francouzské firmy se velmi úspěšně podílejí na velkých projektech, české firmy tam prakticky nejsou. Přitom hlavní podíl je zaměřen na infrastrukturu, komunikace, alternativní energie a další oblasti,« poznamenal Šimon Pánek s tím, že díky rozvojové pomoci lze budovat lepší image země.

»Po letech práce v Sarajevu jsme byli kanálem, který pomohl českým výrobcům skla zprostředkovat velké zakázky. V mnoha ohledech naše kancelář sloužila i podnikatelům, kteří přijížděli v době, než se v Bosně otevřela ambasáda. To ale neznamená přímou podporu byznysu. Užitečnost vidím v tom, že rozvojová pomoc vytváří dobré jméno země a přispívá navazování vztahů,« uvedl šéf organizace Člověk v tísni.

Nejen tato diskuse, nýbrž i poznatky řady podnikatelů potvrzují, že česká rozvojová pomoc je v řadě zemí vnímána velmi pozitivně. Aktivity v oblasti mikrofinancí, vzdělávání, byznys

Jaromír Veber, děkan Fakulty podnikohospodářské na VŠE, přivítal účastníky debaty na akademické půdě.

trénincích, rozvoji některých odvětví aj. pozvedají image naší republiky.

Z toho důvodu Martin Tlapa doporučuje, aby se do budoucí proexportní politiky zakomponovala složka rozvojové pomoci, která navazuje na obchod. »V zahraničí se stále setkáváme s tím, že vzpomínají nejen na postavení továrny či dodávky strojů a zařízení, ale i na učení místních lidí a na jejich vzdělávání,« uzavřel diskusi Martin Tlapa. ■

nívá to i z evropských zemí. Některé země však akcentují budování demokracie. Vnímáme to tak, že na rozvojovou spolupráci může navazovat komerční podnikání, prioritní země by se tedy neměly lišit,« shrnul postoj MPO Martin Tlapa.

Náměstkyně Bambasová k tomu dodala, že není náhodné, že mezi osmi prioritními zeměmi - příjemci rozvojové pomoci jsou současně prioritní země podpory exportu. Jedná se například o Mongolsko, Vietnam či Srbsko.

Samotná Česká republika vydává na rozvojovou spolupráci ročně přes tři miliardy korun, z toho část směřuje do rozpočtu EU jako povinný příspěvek. »My jsme relativně malý donor, jsou země, které poskytují jedno procento HDP. Národní závazek je přitom 0,7% HDP,« poznamenala Helena Bambasová.

K tématu financování uvedl Šimon Pánek, že česká veřejnost je podle průzkumů nakloněna poskytování peněz na rozvojovou pomoc. »Až polovina Čechů by souhlasila se zvýšením daní o jedno procento, pokud by věděli, že tyto peníze by směřovaly do rozvojových zemí. Otázka je, jak by to bylo v praxi. Přesto veřejnost signalizuje, aby ČR byla aktivní v rozvojové pomoci,« uvedl šéf organizace Člověk v tísni s tím, že na rozvojovou pomoc se v Evropě vydává na 100 miliard eur ročně a celosvětově půl trilionu eur, včetně charity a nadací.

Současná hospodářská recese vede však některé země ke škrtnání výdajů a na změnu pohledu na rozvojovou pomoc. Na tento trend upozornil zástupce společnosti Hydroprojekt. »Mám zkušenost, že dochází ke změně priorit i vůči rozvojové pomoci. Od původní podpory demo-

